

ven az első történelmi regényt Vajdaságról Majtényi Mihály írta meg az Élő vízben. Ez a kezdeményezés magábanvéve is megbecsülést és elismerést érdemel. De ennek a könyvnek nincs szüksége erre a különértékelésre. Átragyogja Majtényi kedves elbeszélő készsége és egyszerű, gördülékeny, szinte abba-hagyhatatlan mesefüzése.

Élményszerűen érdekes olvasmány ez a regény. S reméljük, Majtényi Mihály megírja majd a két hátralevő részt is a háborúk közötti és a báborúk utáni korszakokról.

Sulhóf József

GÁL LÁSZLÓ:

NEVETŐ KÖNYV

Testveriség-Egység Kiadás

Egy korszak derűjét, ferdeségeinek ostorozó kigúnyolását gyűjtötte kötetbe Gál László a Nevető könyvben. Ez a korszak csak kezdetében elhatárolt, a felszabadulással kezdődik. Folyamatossága nem szakadt meg azóta sem, s a könyvbe gyűjtött tréfák, ha akad is köztük, amelyek már egy szerencsésen túlhaladott mozzanati korszakot gúnyolnak, nagyjából ma is időszerűek. Az pedig, amit már éppen e gúnyolódások, csúfolódások, ostorozások nyomán jövátetünk, nincs még annyira messze, hogy ne tudnánk jóízűt nevetni ferdeségein.

Nem rendezte időrendbe, évek, események, bajok, gondok és kibontakozások sorrendje szerint. Egy-egy villanás csak innen is, onnan is, a beszolgáltatás nagy ütközeteiből, a szövetkezeti fejlődésből, az írástudatlanság harcából, falu és város forrongó haladásából, s azután persze a nemzetközi politikából, nehéz nagy harcunkból. Nem irodalmi igényű írások, de nem

is' a régi adomázgatás, tréfálkozás, sokszor bárgyú kedélyeskedései ezek a tréfák. Hangjuk éles, csattanók alaposan, de a gyakorlott tréfaíró könnyedségével előkészítettetek és kettős céljuknak mindenképpen megfelelnek: vágnak, s odavágának, ahova kell, de nevetetnek is, jókedvet, derűt, életörömet árasztanak.

Van ennek valami technikája, aminek Gál László nagymestere. Nem időz hosszan helyzetek magyarázása mellett, könnyedén gördül minden előkészítő mondata, s már ezek a mondatok is derűt árasztanak, nevetetnek. S gördülékenységük, odavetett szavaik ellenére is pontosan emlékeztetnek helyzetre, eseményekre, mozgalmakra, úgyhogy a csattanók azután mindig kiéleztetten robbannak ki. Nem kell külön gondolkozni azon, hogy mit is akar mondani ezzel.

S az apró tréfákon kívül mennyi kis párosjelenetet is közöl kötetében Gál László. Ebben sem dramatizáló erő, a fokozás, kifejlesztés, kibontakozás törvénye érvényesül, hanem az igazi humorista játékoszavú, helyzeti adottságokon épült minden mondata és éppen ezért tudja megőrizni nevetető frissességét.

Mert Gál László ezeknek az apró, s jóízű nevetetéseknek a mestere. Karcolataiban, tréfaiban, kis jeleneteiben nyoma sincs a swifti bölcselkedő gúnyolódásnak, nem igényelnek filozófiai elmélyülést, s nem is a lelki, a szellemi élet mélyről feltörő gúnyolódásai nyilatkoznak meg bennük, mint mondjuk Karinthy gúnyolódásaiban. Események, jelenségek a témái, de szinte kiapadhatatlan humorá mindenben meglátja azt, ami nevetséges, amire le lehet csapni és nem kimél semmit, ha ostorozásról van szó.

Az irodalmi humor, a szatira, az egyetemes emberiség jelenségeinek emelkedett ostorozása vagy könnyeken, vagy bölcséleti mélységeken

át jut el ahhoz, hogy megmutassa, ami nevetséges, fonák, ami orvoslásra szorul. Gál László a nevető könyvbem nem ilyenfajta írásait gyűjtötte össze. De talán éppen ezért vált könyve könnyedébb, kevesebb sűrített és kevesebb elmélyülést követelő írások gyűjteményévé. Ma már csak nevetetnek, noha egyébként híven elmondják egy kor történetét, híven mutatják alig mult múltunkat. S a józú nevetésekért, amelyeket ezek az írások kiváltak, csak hálásak lehetünk írójuknak. Hiszen jól esik a nevetés és jogunk van hozzá. Egy-egy jó nevetés hatalmasabb erejű nevelő, mint ezernyi dörgedezés. Nem felejtettük még el, hogy nem is olyan régen — orosz mintára — csak egyoldalú csúfolódást kockáztathattunk meg, nem nyúlhattunk az élet sokoldalú megnyilatkozásaihoz és főként nem nyúlhattunk ostromozó élességgel a fonáksgokhoz, ferdeségekhez. Ahogyan azonban irodalmunk felszabadul ennek az irodaszellemnek a nyomasztó ránehezedeése alól és szárnyakat kap, hogy az igazi életet tükrözze vissza, ugyanúgy humorunk is egyre szabadabbá, felszabadultabbá válik. S ezzel a suttagó propagandát is megfosztja kenyerétől, az alattomos csúfolódástól.

Ez a lassanként kibontakozó felszabadultság érezhető Gál László humorában és könyvbe gyűjtött tréfáiban is. Jól összeválogatott tréfák és Petrovics Boskó művészi rajzai élénkké, hatásosabbá teszik a tréfákat. S örülünk, hogy ilyen könyv is gazdagítja vajdasági könyveink sorozatát.

Sulhóf József

MÓRA FERENC:

ELBESZÉLÉSEK

Testveriség-Egyég kiadás

A maga ízes nyelvén, sajátosan könnyed, kedves stílusában írt —

előadásnak szánt — elbeszélésében Móra Ferenc elmondja, hogy kiadói alig-alig merték vállalni paraszt tárgyú regényének, elbeszéléseinek kiadását. Mert Magyarországon, noha sokat beszéltek a parasztról, mint nemzetfenntartó elemről, sem az olvasót, sem a kiadót nem érdekelte a magyar paraszt sorsa. És nyilván nem érdekelte a magyar irodalombírálatot sem egy értelmiségivé lett paraszt író-mondanivalója, mert nem a mondanivalókban rejlő mélységes tragédiát, a magyar paraszt keserves sorsát látta meg Móra Ferenc írásaiban. Csak felületes ítéletet mondott én-regényeiről, könnyed, csevegő elbeszélő készségéről.

Az olvasóközönség szerette Móra Ferenc írásait, a hivatalos Horthy-magyar körök semmibeverték, elhallgatták, a világegyetem felé koslató magyar polgári irodalombírálat fitymálta és becsmérelte. S maga Móra Ferenc is belesodródott a kétségekbe, a súlyos ellentmondásokba. Vallásosság hatotta át írásait, de a paraszt keserűséggel, teli, józan és segítséget váró vallásossága. Írásai az utolsó két évtizedben a szabadkőműves-páholy lapjában jelentek meg és így csak egy szűk értelmiségi körhöz jutottak el, hogy szót emeljenek a magyar paraszt sorsáért. Móra Ferenc világosan látta a parasztság, a nincstelenség, a földnélküliek sorsát, de nem volt benne semmi harcos kezdeményezés. Csak panaszkodott, csúfolódott és hűséges, semmivel sem szépített tükröképet vetített vissza írásaiban.

Ezekből a panaszokban és sírásaiban is derüvel átitatott elbeszélésekből válogatott össze a vajdasági magyar könyvkiadó egy ösztövére kötetre valót. Ezek az elbeszélések majdnem kivétel nélkül a sajátos magyar irodalmi lehetőségek számára, tárcának íródtak és magukon viselik annak nyomát, hogy rövidlélezetüre kellett szabni az írásokat, mert az újságok korláto-